

Zsófi: *De, csak...*

5. **Rémálom** némajátékkal, vagy hangokkal, vagy tablóval

Két kiscsoportban: Mi az, amitől a legjobban fél Zsófi? Mi az, amitől legjobban fél Péter?

6. **Fórum-színház**

A fórum-színház középpontjában a „meddig tartható fenn egy kapcsolat” kérdése áll.

Pétert és Zsófit bábok jelenítik meg. Pétert nem lehet rendezni. Zsófit a diákok játsszák (vagy ők báboznak, vagy ha nem, akkor ők szólalnak meg Zsófiként).

A jelenet kezdő mondata:

Péter: Mert nem szeretsz...

7. Zárás: **Beszélgetés:** Mi kell ahhoz, hogy egy párkapcsolat jól működjön?

Egervári György

Foglalkozás a Kolibri Színházban. Szlovák Judit felvétele

Befogadás másképp – a MU Színház színházi nevelési programja

MU Színház – MuLab

A MU Színház 18 éve működik befogadó színházként Budapesten. Befogadó színház, azaz nincs saját társulata és önálló repertoárja, hanem minden hónapban más alkotók előadásait láthatja a közönség. Vannak visszatérő vendégek, havonta újból műsorra kerül előadások, de alapvetően mindenki „csak” vendég ebben a konstrukcióban. Ennek ellenére, kell, hogy legyen a színháznak művészeti koncepciója, kell, hogy legyen arculata. Mégpedig a befogadás mentén.

2009-ben, mikor új művészeti vezető került a színház élére hamar kiderült, hogy érdemes újragondolni a színház működését, és magát a befogadást is, mind a színházvezetés, mind az alkotók, mind a közönség szempontjából. Hogy muszáj valamilyen művészeti-szakmai koncepció mentén szelektálni, és a korlátlan *beengedés* helyett valóban *befogadni*. Vagyis első lépésként *behívni*, majd nagyobb figyelmet fordítani az

alkotókra, de eközben intenzívebb aktivitást is várni el tőlük a színház életében. Hogy érdemes nem csupán a kész végtermékre, vagyis az előadásra koncentrálni, hanem folyamatokat előtérbe helyezni, hosszabb távú együttműködések generálni. Hogy fontos ténylegesen megszólítani a nézőket és ezáltal valódi kommunikációt kezdeményezni velük. Vagyis partnerségre törekedni minden oldalról.

E gondolatok gyakorlati megvalósulására született meg a MU Színház „laborintézete”, a MuLab, amely kiemelten foglalkozik új generációk, a diákok behívásával, nekik szóló előadások létrehozásával, az ő aktív közreműködésükkel megvalósuló projektek kezdeményezésével és támogatásával.

A MuLab és a színházi nevelés

Mit jelenthet egy befogadó színház életében a színházi nevelés és milyen értelemben használjuk egyáltalán a szót?

Amikor a 2009/2010-es évadban elkezdtek a MuLab programját kidolgozni, azonnal adta magát az ötlet, hogy beavató színházi foglalkozásokat tartunk befogadott előadásaink kapcsán. Néhány esetben ki is próbáltuk ezt a formát, előkészítő és feldolgozó foglalkozással, az alkotók bevonásával. Be kellett azonban látnunk, hogy – befogadó színház lévén –, megvan annak a veszélye, hogy az adott előadás, még ha illeszkedik is a színház művészeti koncepciójába és találunk is benne olyan témát, amely kiindulópont vagy fókusz lehet, mégsem igazán alkalmas arra, hogy beavató színházi foglalkozást tartunk hozzá. Mert az előadás nem ezzel az igénnyel készült, vagy mert nem segít minket az alkotók hozzáállása. És bár lényegében szinte bármelyik előadáshoz elképzelhető elemző foglalkozás, igazi eredményt mégsem érhetünk el vele. „Csupán” személyesebb, intenzívebb színházélményt nyújthattunk a diákoknak, amely nem utolsó szempont ugyan, de talán nem elegendő.

Másik problémaként felmerült, hogy csak egy alkalom erejéig, az adott estén találkozunk az osztállyal, így nincs meg az a folytonosság, amely elmélyült munkát és valódi személyes kapcsolatot eredményezhet. Éppen ezért próbáltunk olyan formát találni, amelyhez az alapanyag kevésbé esetleges, és amely folyamatszerűen tud működni. A színházi nevelést így tulajdonképpen „színházra nevelés” és „nevelés a színház eszközeivel” értelemben használjuk.

A theARTo-módszer

Saját profilunk kidolgozásához, az alapkövek letételéhez egy már létező módszer elsajátítását és adaptálását tűztük ki célul, amely Dražen Šivak horvát színész-rendező nevéhez fűződik.

Dražen Šivak a *The Group* társulat vezetője, évekig színészként dolgozott Zágráb művészszínházaiban és mozgást tanított a horvát Színművészeti Akadémián. 1999-ben egy színész kollegájával közösen találta ki a három szakaszból álló theARTo-t, ami azóta több mint ezer előadást megért, és több mint tízezer gyerek vett részt benne. 2009-ben az Amerikai Egyesült Államok Külügyminisztériuma meghívta Future Leader's programjába, így pár hónapon keresztül egy színházi szakemberekből álló nemzetközi csapattal dolgozott, idén nyáron pedig Kolumbiában tartott workshopot.

A theARTo három szakasza különböző korosztályoknak szól: az egymásra épülő első és második fázis általános iskola alsó tagozatosoknak, a harmadik pedig különálló egységként bárkinek, a témától és az előadásmódtól függően. Mindhárom szakasz és az egész módszer alap gondolata, hogy hidat verjen a művészetek (ez esetben konkrétan a színház) és az oktatás közé, hatékony kommunikációs formaként egyszerre tanítson és szórakoztasson.

theARTo 1 – színészek adnak szavakat gyerekeknek (6-10 éves korosztály)

A gyerekek rövid, háromperces előadásokat készítenek művészek, drámapedagógusok és pszichológusok segítségével, a tanárok és a szülők felügyelete mellett. Ezáltal az alkotók képet kaphatnak arról, hogy a gyerekeket mi foglalkoztatja, miről hogyan gondolkoznak. Mindez a tapasztalat vezérfonala lesz a későbbi munkának. Ez a szakasz az iskolákban történik, egy héti tart, közös beszélgetéssel, elemzéssel zárul.

theARTo 2 – gyerekek adnak szavakat színészeknek (6-10 éves korosztály)

A gyerekek egy szóban megfogalmazzák legtitkosabb vágyukat, vagy amit a színpadon látni szeretnének, és ezekből a színészek rövid jeleneteket készítenek. Mielőtt egy újabb kis jelenet elkezdné, az a gyerek, aki a szót adta, kiáll a színpadra, elmondja a nevét és az általa választott szót. Mindez erősítheti a gyerekek önbizalmát, fejlesztheti fantáziájukat, kezdeményező-készségüket. Ez a szakasz a színházban történik.

theARTo 3 – színészek választják ki a szavakat

Egy vagy két színész olyan szavakat, vagyis témákat választ ki, melyek ismeretlenek vagy érdekesek lehetnek a gyerekeknek, és egy tanórányi hosszúságú előadást készítenek belőle (díszlet, jelmez, kellék

nélkül), melyet az osztályteremben adnak elő. Az előadás során konkrét információkat, ismeretanyagot adnak át a diákoknak, de kizárólag színészi eszközökkel.

theARTo 1-2 a MU Színházban

A 2009-2010-es évadban a theARTo első két szakaszával foglalkoztunk, de fordított sorrendben.

Tavasszal Dražen Šivak kéthetes workshopot tartott a MU Színházban tizenhat fiatal alkotó (színész, rendező, gitárművész, énekes, bábkészítő, grafikus, építész, fotós) számára, melynek témája a theARTo 2 volt. Párnapos elméleti bevezető és mozgástréning után a szavakat egy közeli általános iskola elsős zenei és második tanulásban akadályozott osztályától kaptuk. Az alkotók csak ekkor találkoztak a gyerekekkel, fontos volt ugyanis, hogy ne ismerjék meg jobban őket, ne lássanak a kérés mögé, ne tudjanak meg személyes történeteket. A módszer lényege ugyanis úgy elkészíteni a jelenetet, hogy az ne az adott szó illusztrálása, hanem színházi megfejtése legyen. Hogy a szót csupán inspirációnak tekintsük, tehát a játszó a szó mögötti gondolatot értsék, és azt próbálják meg adaptálni felnőtt aggyal.

Az előadásban az alkotók nem használtak semmilyen díszletet, jelmezt, kelléket, csak olyan párnákat, amin a gyerekek is ültek. A cél ugyanis, hogy mindent próbáljunk külső segédeszközök nélkül, minimális szöveggel, főképp a testünkkel, mozgással kifejezni. Ne a látvány hasson, és ne a verbális magyarázat segítse a megértést, hanem a gyerekeknek olyan primér érzéki élménye legyen, amelynek befogadása során minél több van a fantáziájukra bízva, és ami gondolkodásra készíti őket.

Hogyan születik jelenet például a „csokiszökökút” szóból? Meg kell vizsgálnunk először, hogy mit jelenthet egy gyerek számára a csokiszökökút. Ha a cukrászdában kapható édességként értelmezzük: valami vágyott dolog, amit ritkán vagy soha nem kap meg, ami boldogságot jelent. Ha elképzelünk egy mesebeli igazi csokiszökökutat: a bőség, végtelen mennyiségű valami jóból, amiben korlátozva van, és a játékoság. De mi történne akkor, ha tényleg teljesülne ez a kívánság? Valószínűleg a felhőtlen öröm után a habzsolás, majd a csömör jönne. Ezt a gondolatmenetet használva a jelenet egy idilli családi fotóval indult, mindenki párnával a kezében mosolyog. Hirtelen valaki fejbe vágja a másikat egy párnával. Ebből elindul egy játék, ami végül nagy közös párnacsatává válik. A játék egy idő után eldurvul, kezd sok lenni, elfáradnak, majd kidőlnek a résztvevők. Az előadás után a gyerekek így értelmezték a jelenetet: „a csokidarabkák életre keltek a szökökútban, ugráltak, játszottak, de aztán összevesztek egymással.”

Fisli Éva felvétele

A kéthetes próbafolyamat alatt a gyerekek külön foglalkozásokon vettek részt, melyeken az eddigi színházi élményeikről beszélgettünk, alapozó drámapedagógiai játékokat játszottunk és a szavakkal kapcsos-

latban rajzoltunk. Az előadás utáni találkozón pedig felelevenítettük a jeleneteket és arról beszélgettünk, hogy ki hogyan értelmezte őket.

Pár hónappal később az iskola kérésére kipróbáltuk a theARTo első fázisát. A gyerekek kiscsoportokban szavakat kaptak, három-négy alkalommal találkoztunk próbálni. Először közösen megfejtettük a szavakat (mit jelent számukra a „felnőtt”, az „álmom”, a „szabadság”, a „tenger” stb.), majd ezeket az értelmezéseket felhasználva elkészültek a rövid, pár mondatos, egy-egy helyzetet tartalmazó jelenetek. Az „előadást” a színházban tartottuk a szülők és a tanárok részvételével. Ebben a munkafolyamatban sem a színészkedés volt a fontos, inkább az, hogy szavak kapcsán bizonyos jelenségekről, problémákról gondolkozzunk. A tanárok és szülők számára pedig fontos visszajelzés volt, hogy mit gondolnak a gyerekek például a „család” fogalmáról, vagy arról, hogy „félelem”?

(A két osztállyal idén egész éves komplex programba kezdtünk, amely már nem a theARTo-program része, hanem saját tanterv, a színház eszközeivel tanít a körülöttünk levő világról *Találd ki a saját mesédet!* címmel.)

theARTo 3 a MU Színházban

A 2010/2011-es évadban Dražen Šivak a theARTo 3-ról tart workshopot. Havonta konzultációra utazik Budapestre, ekkor találkozik és dolgozik a színészekkel, akik közben önállóan próbálnak. A projektre olyan fiatalokat kerestünk, akik tudnak komplexen gondolkodni, önállóan dolgozni, van pedagógiai érzékük, jól kommunikálnak, és képesek a színházi előadás létrehozása mellett tudományosan is elmélyülni egy-egy témában.

Az előadás tematikailag ugyanis mindig az iskolai tananyaghoz kapcsolódik, vagy prevencióss jellege miatt köthető az oktatáshoz. Konkrét tényanyagot tartalmaz és dolgoz fel színházi formában. Tehát a próbafolyamat első része tulajdonképpen kutatómunka és anyaggyűjtés, melynek során a színészek a témába vágó szakkönyveket olvasnak és szakemberekkel (pszichológus, szociológus, pedagógus, szociális munkás, rendőr, mentálhigiénés szakember) konzultálnak. Ezután kezdődik csak a színházi munka, a dramaturgia és a szerkezet kitalálása, a jelenetek megrendezése és eljátszása.

Az előadás 45 perc hosszúságú (nem lehet hosszabb egy tanóránál) és általában nem színházban, hanem osztályteremben (esetleg speciális helyszínen: kollégiumban, kórházban, otthonban) játsszák. Az előadás során nem használnak semmilyen kelléket, a két színész „önmagaként” van jelen és kommunikál a gyerekekkel, folyamatosan ki-be ugrál a szerepekbe és „civilben” kommentálja a jelenetet. Az előadás nem egy történetet mesél el, hanem sok kis helyzettel az adott probléma okait, megjelenési módjait, megoldási javaslatát mutatja be.

Fontos, hogy az előadás megtekintésével a nézők minél konkrétabb tudáshoz jussanak, de egyszersmind színházi élményben is legyen részük. A jelszó a játékosság, a legfontosabb, hogy a nézők és a színészek is minél jobban érezzék magukat.

Šivak idáig négy előadást készített, ezekből a *Születés* monodráma, a *Drogok*, a *Matematika* és a *Telekommunikáció* kétszereplős. Legnagyobb sikerét a *Drogokkal* érte el, amelyet Zágráb Város Önkormányzata rendelt meg tőle a *Születés* alapján, és amelyből a rendőrség több száz előadást előre megvett.

A MU Színházban a *Születés* egy Magyarországra és az adott színészre adaptált változata készül el, illetve egy teljesen új kétszereplős előadás *Erőszak* címmel. A bemutatókat tavasszal tartjuk.

Róbert Júlia dramaturg

Hangos életképek az egykori színészvillából

gondolatok színházról, a játékos emberről, az ideális nézőről – a Bajor Gizi Színészmúzeumban

In medias res

Óriási halom ruha a színészmúzeum foglalkoztatójának közepén. Csipkés blúzok, selyemszoknyák, egy komplett Harlequin-ruha csörgősipkával, szmoking kabát, számtalan női kalap – köztük egy méltóságteljes cylinder –, fél pár szarvasbőr kesztyű, egy rózsaszínű, méretes fűző, színes legyezők. A kupac tetején ágaskodik egy félig nyitott, hófehér, csipkés napernyő.

Az iskolások csoportja épp távozóban. Többségük a jelmezektől immár megszabadulva civil kabátjába bújik. A nevelők hálás búcsúszavaitól övezve a múzeumpedagógus kissé ziláltan, két kupac női kalap tövében bágyadtan int búcsút a kis csapatnak, miközben egy hosszú asztal alól édes pofika mosolyog kifelé.